

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

ПОДОЛЯК АЛІНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 346.56

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЧУЖОГО МАЙНА
У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Спеціальність 12.00.04 – господарське право,
господарсько-процесуальне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Вінниця – 2020

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі господарського права Донецького національного університету імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник –

кандидат юридичних наук, доцент
Моїсєєв Юрій Олексійович,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса МОН України,
доцент кафедри господарського права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії правових
наук України
Щербина Валентин Степанович,
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка,
професор кафедри господарського права
та господарського процесу

кандидат юридичних наук, доцент,
Гарагонич Олександр Васильович,
ТОВ «Академія адвокатури України»,
професор кафедри цивільного,
господарського права та процесу

Захист відбудеться *«21» серпня 2020 року об 11:00 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради К 11.051.12 Донецького національного університету імені Василя Стуса за адресою: 21021, м. Вінниця, вул. Грушевського, 2, каб. 123.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України за адресою: 21001, м. Вінниця, вул. 600 річчя, 21, каб. 617.

Автореферат розісланий *«20» липня 2020 року*.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Ю.М. Павлюченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сфері господарювання зростає тенденція до здійснення господарської діяльності з використанням майна, яке не є власністю суб'єкта господарювання. Таке майно називають «чужим», а його використання у сфері господарювання базується на різних правових титулах. При цьому, якщо використання чужого майна приватної форми власності задовольняє потреби користувача та, як правило, приносить власнику додатковий дохід, то використання майна державної та комунальної форм власності, крім підвищення рівня доходів державного та місцевих бюджетів, має відрізнятись загальною ефективністю та сприяти налагодженню нових форм економічного співробітництва держави та суб'єктів господарювання.

Проте на практиці використання чужого майна у сфері господарювання супроводжується низкою пов'язаних із цим проблем. Так, поширені випадки порушення прав користувачів такого майна з боку власників та третіх осіб. Часто зустрічаються і випадки порушення обов'язків користувачами чужого майна, залишається невирішеним питання правового титулу використання майна відокремленими підрозділами господарських організацій, існують проблемні питання під час використання майна на праві господарського відання та орендного користування. Такий стан цих відносин негативно впливає на рівень правового порядку у сфері господарювання та актуалізує питання захисту порушених прав власників і користувачів чужого майна та їх відповідальності за порушення, допущені при використанні такого майна.

У законодавчому регулюванні використання чужого майна у сфері господарювання визначальну роль відіграють положення Господарського та Цивільного кодексів України, нормативно-правових актів щодо окремих правових титулів такого використання, зокрема, законів України «Про оренду державного та комунального майна», «Про концесію», «Про фінансовий лізинг» та інших. Разом з тим законодавча основа характеризується розгалуженістю норм по різних нормативно-правових актах, відсутністю положень щодо загальних засад використання чужого майна у сфері господарювання, що вказує на необхідність її удосконалення.

В юридичній науці проблематика використання чужого майна у сфері господарювання досліджувалась багатьма вченими, зокрема, у дисертаційних роботах Ю.П. Пацурківського «Правовий режим майна суб'єктів підприємницької діяльності» (2001 р.), В.М. Мартина «Право користування чужим майном» (2006 р.), В.І. Нагнибиди «Речові права на чуже майно: порівняльно-правовий аспект» (2010 р.), Г.М. Будурової «Господарсько-правове регулювання комерційного використання державного майна» (2014 р.), К.Е. Шахназарян «Захист прав на чужі речі за законодавством України» (2017 р.), Н.В. Майки «Набуття речових прав на чуже нерухоме майно в цивільному праві України» (2018 р.) та інших. При цьому напрацювання вчених, серед

іншого, стосуються і використання чужого майна у сфері господарювання на певних правових титулах, низка досліджень присвячена особливостям використання державного майна. Однак сучасний стан розвитку сфери господарювання та необхідність якісної модернізації господарського законодавства потребують аналізу питань правового регулювання використання чужого майна у сфері господарювання на більш загальному рівні з розробленням визначення поняття використання чужого майна у сфері господарювання, конкретизацією положень щодо основних та додаткових титулів використання цього майна, загальних засад захисту прав користувачів та їх відповідальності за порушення при використанні такого майна.

Вищевикладене вказує на актуальність обраної теми та доцільність дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідної діяльності юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса в рамках тем «Розвиток правової системи України: стан та перспективи» (державна реєстрація № 0112U002868), «Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи» (державна реєстрація № 0118U003140), в межах яких авторкою проведено дослідження поняття і змісту використання чужого майна у сфері господарювання та запропоновано шляхи удосконалення відповідних законодавчих положень.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка нових теоретичних положень щодо удосконалення правового регулювання використання чужого майна у сфері господарювання та підготовка пропозицій з удосконалення відповідного законодавства.

Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено такі завдання: аналіз і визначення поняття та ознак чужого майна у сфері господарювання;

дослідження і визначення поняття використання чужого майна у сфері господарювання;

аналіз правової основи використання чужого майна у сфері господарювання та обґрунтування напрямів її удосконалення;

розкриття та доопрацювання положень щодо основних правових титулів використання чужого майна у сфері господарювання;

дослідження і доопрацювання положень щодо додаткових правових титулів використання чужого майна у сфері господарювання;

аналіз і уточнення підстав та способів захисту прав на чуже майно;

дослідження та конкретизація положень щодо відповідальності за порушення у сфері використання чужого майна.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у процесі використання майна у сфері господарювання.

Предметом дослідження є правове регулювання використання чужого майна у сфері господарювання.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Діалектичний метод взято за основу при дослідженні та уточненні поняття «чуже майно». Формально-логічний метод використовувався для дослідження інших основних понять та аналізу нормативно-правових актів, якими регулюється використання чужого майна у сфері господарювання. За допомогою методу спостереження здійснювалося узагальнення практики використання чужого майна у сфері господарювання. Системно-структурний метод використано у процесі аналізу основних та додаткових правових титулів, на підставі яких у сфері господарювання здійснюється використання чужого майна. Порівняльно-правовий метод застосовано при аналізі відповідних норм законодавства України та зарубіжних держав, виявленні та порівнянні правових засад використання чужого майна у праві різних країн. Методи індукції і дедукції, аналізу і синтезу використано для опрацювання питань захисту та господарсько-правової відповідальності при використанні чужого майна у сфері господарювання. За допомогою формально-юридичного методу було підготовлено пропозиції з удосконалення законодавства, яким регулюється використання чужого майна у сфері господарювання.

Теоретичну основу дослідження, крім робіт вищезазначених авторів, склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних правознавців, зокрема: А.Г. Бобкової, О.М. Вінник, О.П. Віхрова, О.В. Гарагонича, Р.Ф. Гринюка, С.М. Грудницької, Р.А. Джабраїлова, А.М. Захарченка, О.Р. Зельдіної, Г.Л. Знаменського, І.Ф. Коваль, Р.А. Майданика, В.К. Мамутова, В.А. Малиги, В.С. Мілаш, Ю.О. Моїсєєва, М.В. Мороза, Ю.М. Павлюченко, Г.В. Пронської, О.П. Подцерковного, В.В. Рєзнікової, М.П. Руденка, І.А. Селіванової, О.В. Титової, В.А. Устименка, Г.Г. Харченка, В.С. Щербини та інших.

Емпіричну основу склали законодавство України та зарубіжних країн, міжнародні акти, матеріали судової практики, статистичні дані.

Наукова новизна полягає в тому, що на основі дослідження правового режиму майна у сфері господарювання доопрацьовано раніше відомі та обґрунтовано нові наукові положення щодо правового регулювання використання чужого майна.

Наукова новизна одержаних у дисертації результатів конкретизується у наступних положеннях.

Уперше:

запропоновано визначення чужого майна у сфері господарювання як речей, їх сукупності, матеріальних та нематеріальних цінностей неспоживного характеру, які мають вартісне визначення, наділені господарсько-виробничими властивостями, та залучаються до організації і здійснення господарської діяльності на певному правовому титулі, відмінному від права власності;

запропоновано визначення використання чужого майна у сфері господарювання як сукупності фактичних і юридичних дій суб'єктів

господарювання щодо добування з чужих речей господарсько-виробничих властивостей, яке може мати разовий, тимчасовий або постійний характер і здійснюється на підставі певного правового титулу, відмінного від права власності, з метою задоволення економічних і соціальних потреб при організації і здійсненні господарської діяльності;

угруповано підстави господарсько-правової відповідальності за порушення щодо використання чужого майна на: 1) порушення обов'язків, пов'язаних з користуванням майном та 2) порушення, які не пов'язані з користуванням чужим майном, але які мають місце у цих відносинах;

обґрунтовано застосування оціночних санкцій як міри відповідальності відокремлених підрозділів за нецільове використання майна, втрату, знищення або пошкодження майна, та неустойки у вигляді подвійної плати за весь час користування майном після припинення договору у договорах лізингу та концесійних договорах.

Удосконалено положення щодо:

розмежування понять користування майном та використання майна з уточненням, що якщо користування розглядати як складову права власності, яке означає добування з речей їхніх корисних властивостей, то за змістом ці поняття тотожні; при цьому право користування майном як речове право, на основі якого може здійснюватися господарська діяльність виступає одним із правових титулів використання чужого майна у сфері господарювання;

права орендаря на передачу державного або комунального майна в суборенду з уточненням, що реалізація цього права залежить як від згоди власника, так може бути обмежена і нормами закону;

обов'язків орендаря з уточненням, що моментом їх припинення є повернення орендованого майна орендодавцеві незалежно від спливу строку договору оренди, та що для виконання орендарем цього обов'язку стосовно певного майна сторони повинні погодити порядок його повернення;

способів захисту прав суб'єктів господарювання, які використовують чуже майно, з уточненням, що визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо розпорядження майном та визнання недійсними господарських договорів, укладених власником майна з третіми особами, якщо це перешкоджає використанню майна, виступають спеціальними способами захисту прав цих суб'єктів господарювання від власника майна.

Дістало подальший розвиток положення щодо:

ознак чужого майна у сфері господарювання з конкретизацією переліку таких ознак: 1) має виробничо-господарське призначення і неспоживний характер; 2) передається власником на певному правовому титулі, відмінному від права власності; 3) має обмежений режим використання; 4) обліковується на балансі або в інших формах обліку відповідно до закону; 5) повертається власнику (уповноваженій ним особі), якщо не набувається у власність користувачем майна;

переліку чужого майна у сфері господарювання з обґрунтуванням, що на його формування переважно впливає правовий титул використання такого майна (зокрема щодо оренди, лізингу, концесії тощо);

суб'єктів використання чужого майна з конкретизацією, що ними можуть виступати відокремлені підрозділи господарських організацій, які мають виділене майно і власний кошторис, окремий банківський рахунок, окремий баланс, ведуть самостійний бухгалтерський облік;

загальних засад (принципів) використання чужого майна у сфері господарювання, що відіграють ключову роль у встановленні правового режиму чужого майна, серед яких: непорушність права власності; врахування цільового призначення майна під час використання та закріплення права власника щодо визначення порядку використання майна; встановлення у визначених законом випадках обмежень з розпорядження та/або користування чужим майном; контроль власника за збереженням і використанням майна з одночасною забороною його втручання у господарську діяльність; забезпечення спільної участі власника та користувача в утриманні майна, несенні витрат на його відновлення, ремонт, якщо інше не встановлено законом; збереження за користувачем майна права на використання при зміні власника майна; гарантування захисту прав користувача майна, у тому числі від власника майна;

правового режиму чужого майна, яке використовується у сфері господарювання, з конкретизацією, що це особливий порядок правового регулювання складу чужого майна, умов і порядку його набуття, використання, підстав і порядку припинення використання, захисту прав і відповідальності користувача чужого майна;

права господарського відання та права оперативного управління з додатковим обґрунтуванням, що вони виступають самостійними правовими титулами використання чужого майна, використання яких відповідає сучасним економічним умовам, що мають правову природу, відмінну від права довірчої власності (управління майном);

правового титулу використання майна відокремленими підрозділами господарських організацій та господарськими організаціями, яким передані на баланс нерозподілені об'єкти державної власності, з обґрунтуванням, що ним може виступати право оперативного використання майна;

права оперативного використання майна з конкретизацією, що воно є похідним від права власності, права господарського відання або оперативного управління, у межах якого обсяг майнових правомочностей користування майном визначається власником (титульним володільцем) майна і закріплюється у відповідному організаційно-господарському договорі;

використання чужого майна на підставі сервітуту, який встановлений договором, шляхом обґрунтування, що таке використання має самостійний характер, не залежить від використання майна власником чи третіми особами, що можуть мати права стосовно цього майна;

форм договірною виду господарсько-правової відповідальності за порушення щодо використання чужого майна з конкретизацією, що якщо це не заборонено законом, то у договорі сторони можуть встановити штрафні та оперативно-господарські санкції, спрямовані на відновлення порушеного права (майнового становища) сторони договору.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дослідженні теоретичні висновки та пропозиції заповнюють прогалину у науці господарського права щодо використання чужого майна і можуть бути використані для вдосконалення відповідного законодавства. Положення дисертації можуть застосовуватись у навчальному процесі при викладанні господарсько-правових дисциплін, зокрема використовуються при викладанні навчальної дисципліни «Господарське право (особлива частина)» студентам спеціальності «Право» ДонНУ імені Василя Стуса» (довідка № 01-05/01.1.3-45 від 13 січня 2020 р.). Дискусійні дисертаційні положення та висновки можуть стати підґрунтям для подальших наукових досліджень. Наведені в дисертаційній роботі узагальнення і рекомендації можуть бути корисними у практичній діяльності суб'єктів господарювання. Окремі положення результатів дослідження рекомендовано до використання в практичній діяльності Державного підприємства «Державний будівельний комбінат Управління справами Апарату Верховної Ради України» (довідка № 01/01-01/20 від 03 січня 2020 року), Товариства з обмеженою відповідальністю «Стандарт НВ» (довідка б/н від 02 січня 2020 року), Адвокатського об'єднання «Етерна Ло» (довідка №3-01-20 від 08 січня 2020 року).

Особистий внесок здобувачки. Дисертація є самостійною роботою, результати якої отримані авторкою на основі власних досліджень на підставі аналізу наукової літератури, законодавства України та зарубіжних країн, матеріалів судової практики та статистичних даних. У тезах доповіді, підготовлених у співавторстві з Моїсеєвим Ю.О., внесок здобувачки полягає у проведенні класифікації господарських відносин з використання чужого майна.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались та обговорювались на: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (Ужгород, 11-12 жовтня 2013 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Юридична наука і освіта у сучасних умовах: стан і перспективи розвитку» (Вінниця, 2018 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір» (Хмельницький, 23 квітня 2019 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин» (Кривий Ріг, 27 вересня 2019 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи», присвяченої 35-річчю кафедри господарського права Донецького

національного університету імені Василя Стуса (Вінниця, 11-12 жовтня 2019 р.), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Весняні юридичні читання – 2020» (Вінниця, 30 квітня 2020 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано вісім наукових статей, з яких шість статей у фахових наукових виданнях України, перелік яких затверджений у встановленому порядку, дві статті в наукових періодичних виданнях інших держав, а також п'ять тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою, завданнями і предметом дослідження та складається із вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків. Загальний обсяг дисертації складає 266 сторінок. Робота містить також список використаних джерел із 322 найменувань та додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ 1 «Загально-теоретичні засади використання чужого майна у сфері господарювання» містить три підрозділи, які присвячено дослідженню поняття та ознак чужого майна у сфері господарювання, поняття використання чужого майна у цій сфері та аналізу правової основи використання чужого майна у сфері господарювання.

У підрозділі 1.1 «Поняття та ознаки чужого майна у сфері господарювання» здійснено аналіз цього поняття на підставі аналізу наукових джерел та законодавчих актів.

Важливе значення майна підкреслено в ознаках господарської діяльності, покладено в основу визначення суб'єкта господарювання і виступає однією із ключових ознак цього учасника господарських відносин. Проаналізовано поняття майна як матеріального блага та як об'єкта господарських правовідносин. На підставі цього зроблено висновок, що майно може передаватися від одного учасника господарських правовідносин до іншого з метою задоволення своєї потреби у певному майні як блазі. З аналізу положень законодавства зроблено висновок про певне протиставлення власного та чужого майна.

На підставі проведеного дослідження конкретизовано ознаки чужого майна у сфері господарювання, з урахуванням яких запропоновано визначення цього майна. Також обґрунтовано, що перелік чужого майна у сфері господарювання визначається з урахуванням форми власності майна та правових титулів його використання.

У підрозділі 1.2 «Поняття використання чужого майна у сфері господарювання» на підставі аналізу наукових підходів, законодавчих актів проведено дослідження цього поняття.

Встановлено, що в науковій літературі та законодавстві вживається різноманітна термінологія щодо використання чужого майна (користування майном, експлуатація майна, використання засобів виробництва та ін.), що

позбавляє поняття «використання чужого майна у сфері господарювання» необхідної точності, стирає межі його спеціального значення, призводить до небажаного розширеного трактування цього терміну, викликає низку проблем теоретичного та практичного характеру.

Здійснено розмежування понять користування майном та використання майна шляхом уточнення, що якщо користування розглядати як складову права власності, яке означає добування з речей їхніх корисних властивостей, то за змістом ці поняття тотожні; при цьому право користування майном як речове право, на основі якого може здійснюватися господарська діяльність виступає одним із правових титулів використання чужого майна у сфері господарювання.

Розкрито сутність поняття використання чужого майна у сфері господарювання через низку ключових ознак, як-то: суб'єкти, об'єкти, мета, строковість, характер та підстави використання. Обґрунтовано включення за певних умов до суб'єктів використання чужого майна відокремлених підрозділів господарських організацій, а також разовий, тимчасовий або постійний характер використання чужого майна. Запропоновано визначення використання чужого майна у сфері господарювання.

Додатково аргументовано, що використання чужого майна у сфері господарювання має господарсько-правову природу, в ньому поєднані виробничо-господарські та організаційно-господарські відносини, та що ці відносини набувають характеру, переважно, абсолютних чи абсолютно-відносних правовідносин.

Підрозділ 1.3 «Правова основа використання чужого майна у сфері господарювання» присвячено аналізу нормативно-правових актів та інших джерел права, в яких закріплено відповідні положення щодо використання чужого майна у сфері господарювання.

Проведене дослідження дозволило обґрунтувати, що правову основу використання чужого майна у сфері господарювання складають правові норми, якими закріплюється набуття, здійснення і припинення прав суб'єктів господарювання на чуже майно, і які містяться у Господарському, Цивільному кодексах України, інших нормативно-правових актах господарського та інших галузей законодавства, та під впливом судової практики конкретизуються у локальних нормативних актах і господарських договорах щодо використання чужого майна.

З метою удосконалення правового регулювання використання чужого майна у сфері господарювання висловлено пропозицію доповнити ГК України окремою главою «Використання чужого майна у сфері господарювання», у якій закріпити базові принципи використання чужого майна, загальні права та обов'язки власників та користувачів майна, навести невичерпний перелік правових титулів використання чужого майна, закріпити загальні положення щодо захисту прав учасників відносин з використання чужого майна та відповідальності за порушення у цій сфері, зосередивши ці положення у

нормах прямої дії та нормах, що відсилають до інших законів. Також запропоновано відновити у ГК України статтю 138 у наведеній у дисертації редакції, внести зміни до законів України «Про концесію», «Про фінансовий лізинг», «Про оренду державного та комунального майна».

З'ясовано, що правова основа використання чужого майна у сфері господарювання базується на певних положеннях (принципах), які визначають загальні засади, правила такого використання, обумовлюють загальний підхід до правового регулювання з можливістю закріплення особливостей використання для певних правових титулів. Доопрацьовано загальні засади (принципи) використання чужого майна у сфері господарювання.

Поділяючи думку щодо нерозривного зв'язку між правовою основою та правовим режимом майна, конкретизовано визначення правового режиму чужого майна, яке використовується у сфері господарювання.

Розділ 2 «Основні та додаткові правові титули використання чужого майна у сфері господарювання» складається з двох підрозділів, у яких досліджено особливості використання чужого майна на певних правових титулах.

Підрозділ 2.1 «Основні правові титули використання чужого майна у сфері господарювання» присвячено аналізу історії становлення та сучасному правовому регулюванню права господарського відання, права оперативного управління та права оперативного використання майна.

У ході дослідження додатково аргументовано, що збереження у законодавстві права господарського відання та права оперативного управління історично обумовлені, відповідають сучасним економічним умовам, дозволяють власнику у повному обсязі реалізовувати свої правомочності щодо майна, придатного для використання у сфері господарювання та не можуть бути замінені правом довірчої власності (управління майном). Також з'ясовано, що використання майна на праві, подібному праву господарського відання та праву оперативного управління, передбачено законодавством низки зарубіжних країн. Конкретизовано визначення права господарського відання як похідного від права власності речового права суб'єкта підприємництва щодо використання чужого майна з обмеженими законом, установчими документами та у визначених законом випадках договором, правомочностями з розпорядження окремими видами майна.

Підтримано та додатково обґрунтовано пропозиції щодо відновлення правового титулу права оперативного використання майна, яке потрібно розглядати похідним від права власності, права господарського відання або оперативного управління, у межах якого обсяг майнових правомочностей користування майном визначається власником (титульним володільцем) майна і закріплюється у відповідному організаційно-господарському договорі. Право оперативного використання може виступати основою правового режиму використання чужого майна відокремленими підрозділами (філіями, представництвами, іншими відокремленими підрозділами господарських

організацій) та господарськими організаціями щодо нерозподілених об'єктів державної власності, які передані їм на баланс. Запропоновано відновити у ГК України статтю 138 та запропоновано редакцію цієї статті.

У *підрозділі 2.2 «Додаткові правові титули використання чужого майна у сфері господарювання»* розглянуто використання чужого майна на праві оренди, концесії, лізингу та сервітуту.

У ході дослідження з'ясовано, що найбільш розповсюдженим правовим титулом використання чужого майна незалежно від форми власності виступає оренда майна. Розглянуто питання істотних умов та порядку укладання договорів оренди, концесії, фінансового лізингу. Зроблено висновок, що конкурентний спосіб укладання договорів оренди державного і комунального майна відповідає законодавчо встановленим принципам оренди. Доводиться гарантійна роль примірного договору щодо закріплення всіх істотних умов договору оренди відповідного державного та комунального майна, прав та обов'язків сторін договору і спрощення оформлення орендних відносин. Обґрунтовано наділення Кабінету Міністрів України правом затверджувати Типові концесійні договори для певних видів концесії, наприклад, стосовно високомаржинальних об'єктів, які генерують значні прибутки (порти, аеропорти тощо).

Конкретизовано порядок виникнення у суб'єкта господарювання права використовувати об'єкти державної або комунальної власності на підставі договорів оренди та концесії, а саме: 1) прийняття уповноваженим органом рішення про передачу державного або комунального майна в оренду або концесію; 2) підготовка та проведення аукціону (конкурсу) або визначення користувача в інший, передбачений законом спосіб; 3) укладання відповідного договору між органом управління та суб'єктом господарювання; 4) державна реєстрація речових прав у встановленому законом порядку; 5) нотаріальне посвідчення договору у передбачених законом випадках.

Аналізуючи особливості використання майна на певних додаткових правових титулах, доводиться, що реалізація орендарем права передачі державного або комунального майна в суборенду залежить як від згоди власника, так може бути обмежена і нормами закону. Аргументовано, що моментом припинення обов'язків орендаря є повернення орендованого майна орендодавцеві, а не сплив строку договору оренди, та що для здійснення орендарем повернення певного майна сторони повинні домовитися про порядок такого повернення. Також доводиться, що поняття розірвання договору лізингу і відмови від договору лізингу є різними поняттями, які частково перетинаються, однак не збігаються, на підставі чого запропоновано закріпити конкретні підстави для відмови від договору фінансового лізингу та дострокового розірвання цього договору як підстави припинення зобов'язання лізингоодержувача.

У ході дослідження уточнено риси використання чужого майна на підставі сервітуту, що встановлений договором: 1) закріплення у договорі

обсягу прав користувача майна; 2) збереження за власником можливості використання такого майна як для власних потреб, так і шляхом надання його у користування третім особам; 3) пріоритет використання управненої сервітутом особи відносно використання такого майна всіма іншими особами, включаючи і власника.

На підставі проведеного дослідження розроблено пропозиції з внесення змін до законів України «Про концесію», «Про фінансовий лізинг».

Розділ 3 «Захист прав і відповідальність при використанні чужого майна у сфері господарювання» складається з двох підрозділів, у яких проаналізовано та конкретизовано положення щодо захисту прав користувача чужого майна та його відповідальності за порушення у цій сфері.

У підрозділі 3.1 «Захист прав на використання чужого майна у сфері господарювання» досліджено підстави та способи захисту прав на використання чужого майна у сфері господарювання.

Наголошено, що захист прав на використання чужого майна у сфері господарювання потрібно розглядати у двох основних значеннях. У широкому розумінні – як діяльність суб'єктів господарювання або уповноваженого державою компетентного органу щодо застосування до особи, яка порушує, не визнає, оспорує право на використання чужого майна у встановленому законом порядку забезпечених державним примусом заходів (організаційно-технічних та правових) з метою припинення правопорушення, відновлення (визнання) порушеного (оспоруваного) права; у вузькому розумінні – як сукупність правових засобів, способів та форм, що застосовуються у випадку порушення суб'єктивних прав та інтересів користувачів чужого майна.

На підставі моделювання ситуацій, у яких користувач чужого майна, може потребувати захисту від суб'єктів, з якими він знаходиться в абсолютних відносинах (наявне невизначене коло зобов'язаних осіб); від суб'єктів, з якими він знаходиться у договірних відносинах щодо цього майна (наявні конкретні зобов'язані суб'єкти); від власника майна, конкретизовано речово-правові та зобов'язально-правові способи захисту прав користувача чужого майна.

Узагальнено, що для захисту порушеного переважного права перед іншими особами на укладення договору оренди на новий строк орендар може надати докази того, що: 1) попри отримання від орендаря повідомлення про намір реалізувати переважне право, орендодавець уклав договір з новим орендарем; 2) у разі недосягнення згоди між орендодавцем і орендарем щодо орендної плати та інших умов договору, орендодавець уклав договір з новим орендарем на тих же умовах, що і з попереднім; 3) попри повідомлення орендаря про наявну в орендодавця необхідність використовувати об'єкт оренди для власних потреб, він уклав договір оренди з новим орендарем. Аргументовано, що визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо розпорядження майном та визнання недійсними господарських договорів, укладених власником майна з третіми особами, якщо це перешкоджає використанню

майна, виступають спеціальними способами захисту прав цих суб'єктів господарювання від власника майна. Також зроблено висновок, що ці способи можуть поєднуватися з речово-правовими способами захисту задля припинення правопорушення, відновлення (визнання) порушеного (оспорюваного) права використання чужого майна у сфері господарювання.

З метою посилення гарантії захисту прав орендарів державного і комунального майна та концесіонерів від власників майна (уповноважених ними осіб) запропоновано повернути відповідні положення щодо захисту до оновлених законів України «Про оренду державного та комунального майна» та «Про концесію».

У підрозділі 3.2 «Господарсько-правова відповідальність за порушення щодо використання чужого майна у сфері господарювання» досліджено підстави та форми такої відповідальності користувача чужого майна.

На підставі проведеного дослідження підстави господарсько-правової відповідальності за порушення щодо використання чужого майна поділено на: 1) порушення обов'язків, пов'язаних з користуванням чужим майном (порушення обов'язку цільового використання майна, пошкодження (погіршення стану, псування) майна, його знищення або втрата, порушення обов'язку повернення майна з користування), та 2) порушення, які мають місце у відносинах з використанням чужого майна, проте безпосередньо не пов'язані з користуванням ним (порушення обов'язків з оплати користування чужим майном або здійснення інших платежів, та обов'язків, встановлених законом для використання майна на певному правовому титулі).

Аргументовано, що на визначення підстав і форм господарсько-правової відповідальності за порушення щодо використання чужого майна значний вплив здійснює правовий титул такого використання. Наголошується, що формами договірної господарсько-правової відповідальності, якщо це не заборонено законом, можуть виступати штрафні (штраф, пеня та неустойка) та оперативно-господарські санкції (одностороння відмова від договору, дострокове розірвання договору в односторонньому порядку, відмова від встановлення правовідносин на майбутнє, відмова від продовження договору оренди тощо), спрямовані на відновлення порушеного права (майнового становища) сторони договору.

Обґрунтовано пропозиції використовувати оціночні санкції як міру відповідальності відокремлених підрозділів за нецільове використання майна, втрату, знищення або пошкодження майна та неустойку у вигляді подвійної плати за весь час користування майном після припинення договору у договорах лізингу та концесійних договорах.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні пропозицій з удосконалення правового регулювання використання чужого майна у сфері

господарювання. У ході дослідження отримано такі основні результати:

1. Конкретизовано ознаки чужого майна у сфері господарювання, зокрема, таке майно: 1) має виробничо-господарське призначення і неспоживний характер; 2) передається власником на певному правовому титулі, відмінному від права власності; 3) має обмежений режим використання; 4) обліковується на балансі або в інших формах обліку відповідно до закону; 5) повертається власнику (уповноваженій ним особі), якщо не набувається у власність користувачем майна.

З урахуванням цих ознак запропоновано визначення чужого майна у сфері господарювання як речей, їх сукупності, матеріальних та нематеріальних цінностей неспоживного характеру, які мають вартісне визначення, наділені господарсько-виробничими властивостями, та залучаються до організації і здійснення господарської діяльності на певному правовому титулі, відмінному від права власності.

Доводиться, що на перелік чужого майна переважно впливає як форма власності майна, так і правові титули його використання у сфері господарювання.

2. Здійснено розмежування понять користування майном та використання майна з уточненням, що якщо користування розглядати як складову права власності, яке означає добування з речей їхніх корисних властивостей, то за змістом ці поняття тотожні; при цьому право користування майном як речове право, на основі якого може здійснюватися господарська діяльність, виступає одним із правових титулів використання чужого майна у сфері господарювання.

Запропоновано визначення використання чужого майна у сфері господарювання як сукупності фактичних і юридичних дій суб'єктів господарювання щодо добування з чужих речей господарсько-виробничих властивостей, яке може мати разовий, тимчасовий або постійний характер і здійснюється на підставі певного правового титулу, відмінного від права власності, з метою задоволення економічних і соціальних потреб при організації і здійсненні господарської діяльності.

Обґрунтовано, що суб'єктами використання чужого майна можуть виступати відокремлені підрозділи господарських організацій.

Додатково аргументовано, що використання чужого майна має господарсько-правову природу, в ньому поєднані виробничо-господарські та організаційно-господарські відносини, та що ці відносини набувають характеру, переважно, абсолютних чи абсолютно-відносних правовідносин.

3. Обґрунтовано, що правову основу використання чужого майна у сфері господарювання складають правові норми, якими закріплюється набуття, здійснення і припинення прав суб'єктів господарювання на чуже майно, і які містяться у Господарському, Цивільному кодексах України, інших нормативно-правових актах господарського та інших галузей законодавства,

та під впливом судової практики конкретизуються у локальних нормативних актах і господарських договорах щодо використання чужого майна.

Узагальнено загальні засади (принципи) використання чужого майна у сфері господарювання.

Конкретизовано, що правовий режим чужого майна, яке використовується у сфері господарювання, являє собою особливий порядок правового регулювання складу чужого майна, умов і порядку його набуття, використання, підстав і порядку припинення використання, захисту прав і відповідальності користувача чужого майна.

4. Додатково умотивовано, що право господарського відання та право оперативного управління потрібно розглядати як реальні життєздатні правові титули використання майна, які відповідають сучасним економічним умовам та дозволяють власнику у повному обсязі реалізовувати свої правомочності щодо майна, придатного для використання у сфері господарювання.

Обґрунтовано, що право господарського відання та право оперативного управління відрізняються від права довірчої власності тим, що ці права: 1) виступають єдиними (основними) правовими титулами, на яких здійснюється господарська діяльність певних суб'єктів господарювання; 2) не призводять до переходу права власності або фактичного існування двох власників на майно; 3) названі права надають можливість діяти, у першу чергу, у власних інтересах користувача майна, а не в інтересах власника майна.

Доводиться, що правовим титулом використання майна відокремленими підрозділами господарських організацій та господарськими організаціями, яким передані на баланс нерозподілені об'єкти державної власності, може виступати право оперативного використання майна, яке є похідним від права власності, права господарського відання або оперативного управління.

5. Обґрунтовано, що використання для укладання договорів оренди державного і комунального майна конкурентного способу, відповідає законодавчо встановленим принципам оренди. Доводиться гарантійна роль примірного договору щодо закріплення всіх істотних умов договору оренди відповідного державного та комунального майна, прав та обов'язків сторін договору і спрощення оформлення орендних відносин. Також обґрунтовано наділення Кабінету Міністрів України правом затверджувати Типові концесійні договори для певних видів концесії, наприклад, стосовно високомаржинальних об'єктів, які генерують значні прибутки.

Уточнено, що реалізація орендарем права передачі державного або комунального майна в суборенду залежить як від згоди власника, так може бути обмежена і нормами закону.

Конкретизовано порядок виникнення у суб'єкта господарювання права використовувати об'єкти державної або комунальної власності на підставі договорів оренди та концесії.

Аргументовано, що моментом припинення обов'язків орендаря є повернення орендованого майна орендодавцеві, а не сплив строку договору

оренди, та що для здійснення орендарем повернення певного майна сторони повинні домовитися про порядок повернення.

Уточнено риси використання чужого майна на підставі сервітуту, що встановлений договором.

6. Аргументовано, що визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо розпорядження майном та визнання недійсними господарських договорів, укладених власником майна з третіми особами, якщо це перешкоджає використанню майна, виступають спеціальними способами захисту прав цих суб'єктів господарювання від власника майна.

7. Угруповано підстави господарсько-правової відповідальності за порушення щодо використання чужого майна на: 1) порушення обов'язків, пов'язаних з користуванням чужим майном (порушення обов'язку цільового використання майна, пошкодження (погіршення стану, псування) майна, його знищення або втрата, порушення обов'язку повернення майна з користування), та 2) порушення, які не пов'язані з користуванням ним, але мають місце у цих відносинах (порушення обов'язків з оплати користування чужим майном або здійснення інших платежів, та обов'язків, встановлених законом для використання майна на певному правовому титулі).

Наголошується, що формами договірної господарсько-правової відповідальності, якщо це не заборонено законом, можуть виступати штрафні та оперативно-господарські санкції, спрямовані на відновлення порушеного права (майнового становища) сторони договору.

Обґрунтовано використання оціночних санкцій як міри відповідальності відокремлених підрозділів за нецільове використання майна, втрату, знищення або пошкодження майна, та неустойки у вигляді подвійної плати за весь час користування майном після припинення договору у договорах лізингу та концесійних договорах.

З метою удосконалення правового регулювання використання чужого майна у сфері господарювання запропоновано відновити у ГК України статтю 138 у наведеній редакції, внести зміни до законів України «Про концесію», «Про фінансовий лізинг», «Про оренду державного та комунального майна».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та наукових виданнях інших держав:

1. Подоляк (Биканова) А.В. Співвідношення права власності та права господарського відання. *Вісник Донецького національного університету*. 2011. Сер. В: Економіка і право, Вип.2. С. 216-221.

2. Подоляк (Биканова) А.В. Правовий режим майна юридичних осіб публічного права – державних установ. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 2. С. 101-107.

3. Подоляк А.В. Майнові права суб'єктів господарювання щодо використання чужого майна у сфері господарювання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 75-82.
4. Подоляк А.В. Теоретико-правові аспекти визначення поняття використання чужого майна у сфері господарювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 67-71.
5. Подоляк А.В. Захист прав на чуже майно у сфері господарювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 45-52.
6. Подоляк А.В. Правовий режим майна суб'єктів управління у державному секторі економіки. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. №3. С. 112-115.
7. Подоляк (Биканова) А.В. Речові права юридичних осіб публічного права на використання чужого майна у сфері господарювання. *Leges si Viata. Revista stiintifico-practica (ISSN:1810-309X)*. 2013. № 8/3. С.15-18.
8. Подоляк А.В. Щодо правового режиму використання чужого майна у сфері господарювання. *Economic and law paradigm of modern society (ISSN: 2414-0414)*. 2019. № 2. С. 56-64.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Подоляк А.В. Поняття та види чужого майна у сфері господарювання. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 11-12 жовтня 2013 р.)*. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2013. С. 109-111.
2. Подоляк А.В. Способи захисту прав на використання чужого майна у сфері господарювання. *Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 23 квітня 2019 р.)*. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 367-372.
3. Подоляк А.В. До питання господарської компетенції суб'єктів господарювання щодо використання чужого майна. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кривий Ріг, 27 вересня 2019 р.)*. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2019. С. 321-325.
4. Моїсєєв Ю.О., Подоляк А.В. До питання класифікації господарських відносин щодо використання чужого майна. *Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 35-річчю кафедри господарського права Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця, 11-12 жовтня 2019 р.)*. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса. 2019. С. 135-137.

5. Подоляк А.В. Щодо питання про склад чужого майна, яке використовується у сфері господарювання. *Весняні юридичні читання - 2020. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. (Вінниця, 30 квітня 2020 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 298-300.

АНОТАЦІЯ

Подоляк А.В. Правове регулювання використання чужого майна у сфері господарювання. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2020.

Дисертація присвячена дослідженню використання чужого майна у сфері господарювання, розробці і обґрунтуванню нових теоретичних положень, які спрямовані на удосконалення правового регулювання щодо використання чужого майна у сфері господарювання, та формулюванню пропозицій з удосконалення відповідного законодавства.

В роботі конкретизовано ознаки чужого майна у сфері господарювання та запропоновано визначення такого майна, здійснено розмежування понять користування майном та використання майна, запропоновано визначення поняття використання чужого майна у сфері господарювання, обґрунтовано положення щодо правової основи, загальних засад (принципів) використання чужого майна у сфері господарювання та правового режиму такого майна. Окрему увагу приділено аналізу основних та додаткових правових титулів використання чужого майна у сфері господарювання, на підставі чого зроблено висновки щодо права господарського відання, права оперативного управління, використання майна на праві оренди, концесії, лізингу, сервітуту. Додатково обґрунтовані положення щодо права оперативного використання чужого майна. Досліджено та конкретизовано підстави та способи захисту прав на використання чужого майна у сфері господарювання, а також підстави та форми господарсько-правової відповідальності користувача чужого майна. На підставі проведеного дослідження запропоновано внести зміни до ГК України та низки законів України.

Положення дисертації, висновки і пропозиції можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, навчальному процесі та правозастосовній діяльності.

Ключові слова: чуже майно, використання чужого майна, правова основа використання чужого майна, правовий титул використання чужого майна, оренда, концесія, лізинг, сервітут, захист прав, господарсько-правова відповідальність користувача чужого майна.

АННОТАЦИЯ

Подоляк А.В. Правовое регулирование использования чужого имущества в сфере хозяйствования. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.04. хозяйственное право, хозяйственно-процессуальное право. – Донецкий национальный университет имени Василя Стуса МОН Украины, Винница, 2020.

Диссертация посвящена исследованию использования чужого имущества в сфере хозяйствования, разработке и обоснованию новых теоретических положений, которые направлены на усовершенствование положений об использовании чужого имущества в сфере хозяйствования, и формулированию предложений по совершенствованию соответствующего законодательства.

В работе конкретизированы признаки чужого имущества в сфере хозяйствования и предложено определение такого имущества, осуществлено разграничение понятий пользования имуществом и использования имущества, предложено определение понятия использования чужого имущества в сфере хозяйствования, обоснованы положения относительно правовой основы, общих начал (принципов) использования чужого имущества в сфере хозяйствования и правового режима такого имущества. Особое внимание уделено анализу основных и дополнительных правовых титулов использования чужого имущества в сфере хозяйствования, на основании чего сделаны выводы о праве хозяйственного ведения, праве оперативного управления, использовании имущества на праве аренды, концессии, лизинга, сервитута. Дополнительно обоснованы положения о праве оперативного использования чужого имущества. Исследованы и конкретизированы основания и способы защиты прав на использование чужого имущества в сфере хозяйствования, а также основания и формы хозяйственно-правовой ответственности пользователя чужого имущества. На основании проведенного исследования предложено внести изменения в ХК Украины и ряд законов Украины.

Положения диссертации, выводы и предложения могут быть использованы в дальнейших научных исследованиях, учебном процессе и правоприменительной деятельности.

Ключевые слова: чужое имущество, использование чужого имущества, правовая основа использования чужого имущества, правовой титул использования чужого имущества, аренда, концессия, лизинг, сервитут, защита прав, хозяйственно-правовая ответственность пользователя чужого имущества.

ABSTRACT

Podolyak A.V. Legal framework for using other owner's assets while doing business. – *Thesis. Manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law (PhD): Specialty 12.00.04 «Economic Law, Economic Procedural Law» (081 – Law). – Vasyl' Stus Donetsk National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2020.

In Chapter 1 «General theoretical basis of using other owner's assets while doing business» author specified features of other owner's assets while doing business. Taking into account these features, the author proposed the determination of other owner's assets while doing business.

It turns out that the list of other owner's assets is mainly influenced by both the form of ownership of the property and the legal titles of its use while doing business.

A difference between the concepts of using property and exploitation of property has been made. It is proposed the definition of the using other owner's assets while doing business.

It is motivated that separate entities of economic organizations may act as subjects of the using of other owner's assets.

It is further argued that the using other owner's assets occurs within the framework of economic relations, which may be preceded by organizational and managerial relations, and that these relations acquire the character of predominantly absolute or absolutely relative legal relations.

Additionally, it has been generalized basic provisions (principles) of the using other owner's assets while doing business.

It is specified that the legal regime of other owner's assets used while doing business represents a special procedure for legal regulation of the composition of other owner's assets, the conditions and procedure for its acquisition, using, the grounds and procedure for terminating using, protecting the rights and responsibilities of the user of other owner's assets.

In Chapter 2 «Basic and additional legal titles of using other owner's assets while doing business» it is additionally stated that the right of economic management and the right of operational management should be considered as real viable legal titles of the using assets that meet current economic conditions and allow the owner to fully exercise its powers in relation to property suitable for using while doing business.

It is grounded that the right of economic management and the right of operational management differ from trust right.

It turns out that the legal title to the using of assets by separate divisions of economic organizations and economic organizations to which undistributed state property is transferred to the balance sheet may be the right to operational use of property that is derived from ownership, economic management or operational management.

It is proposed to use a competitive method for concluding lease of state and municipal property, which corresponds to the legally established principles of leasing. Also, it is stated the guarantee role of the model agreement on securing all the essential conditions of the contract of the corresponding state and municipal property, the rights and obligations of the parties to the contract and simplifying the registration of lease relations.

It is clarified that the realization by the lessee of the right to sublet state or municipal property depends both on the consent of the owner, and it can be limited by the norms of the law. The procedure for the emergence of a business entity's right to use state or municipal property on the basis of lease and concession agreements is specified. It is argued that the moment of termination of the lessee's duties is the return of the leased property to the lessor, and not the expiration of the lease, and that for the lessee to return certain property, the parties must agree on the procedure for the return.

It is clarified the features of using other owner's assets on the basis of the easement established by the contract.

In Chapter 3 «Protection of rights and responsibility when using other owner's assets in course of doing business» it is argued that the recognition of acts of state authorities, local authorities on the disposal of property fully or partially invalid and invalidation of economic agreements concluded by the property owner with third parties, if this impedes the use of property, are the special ways to protect the rights of these business entities from the owner of the property.

Grounds for economic and legal liability for violations of the using other owner's assets are grouped into: 1) violation of obligations related to the using other owner's assets (violation of the duty of targeted use of property, damage (deterioration, damage) of property, its destruction or loss, violation of the obligation to return the property from use, and 2) violations that are not related to the use of it, but take place in this relationship (violation of obligations to pay for the using other owner's assets or other payments, and obligations established by law for the use of property on a particular legal title).

It is emphasized that the forms of contractual economic and legal liability, if not prohibited by law, may imply penalties and operational and economic sanctions aimed at restoring the violated right (property status) of the parties to the contract.

It is grounded the use of appraisal sanctions as a measure of liability of separate units for misuse of property, loss, destruction or damage to property, and penalties in the form of double payment for the entire period of use of property after termination of the contract in leasing and concession agreements.

Keywords: other owner's assets, using of other owner's assets, legal basis for using other owner's assets, legal title of using other owner's assets, lease, concession, leasing, easement, protection of rights, economic and legal liability of user of other owner's assets.

Підписано до друку 15 липня 2020р.
Формат 60x90^{1/16}. Папір офсетний. Друк різнографічний.
Кількість умовних друкованих аркушів 0,9
Тираж 100 екз. Замовлення №8154.
Суб'єкт видавничої діяльності занесено до державного реєстру №620049 13.10.2008,
ПРІНТЦЕНТР, м.Київ, вул. Політехнічна, 16

